

Alkohol – en risk- eller friskfaktor

- en kvalitativ studie om alkoholens hälsoeffekter

Emma Dansk
Therese Wånehed

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete 1: 2007

Läroprogrammet: 2003-2007

Seminariehandledare: Suzanne Lundvall

Handledare: Suzanne Lundvall

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet har varit att utifrån ett idéanalytiskt perspektiv undersöka hur alkoholens positiva hälsoeffekter framställs av läkare och i kvällspress. Detta har skett med hjälp av en textundersökning, där värderingar och föreställningar bearbetats utifrån en aktörscentrerad analys, som fått sin utgångspunkt i följande frågeställningar:

- Hur framträder aktörernas syn på alkoholens nytthet för hälsan?
- Hur framträder aktörernas syn på gränsen mellan skadlig och måttlig mängd alkohol?
- Vilka skillnader och likheter förekommer hos aktörerna?

Metod

Vår metod bestod av en textundersökning, där insamlad empiri består av 12 tidningsartiklar ur Expressen och tre intervjuer. Intervjupersonerna består av två allmänläkare och en alkoholläkare. Metoden bygger på idéanalys och resultaten från intervjuer och våra utvalda artiklar har bearbetats med hjälp av ett eget utformat analyschema.

Resultat

Artiklarnas definition på måttlig mängd alkohol sträcker sig mellan allt från ett till fyra glas om dagen. De sjukdomar som alkohol tycks ha en positiv påverkan på är bl.a. hjärt- och kärlsjukdom, hjärnskador, Diabetes typ II och demens/Alzheimers. Att dricka alkohol i måttliga mängder rekommenderas både till kvinnor som vill bli gravida, samt män och kvinnor i medelåldern och ända upp till 81 år. Typ av alkohol som nämns varierar mellan artiklarna, vissa definierar inte alkohol specifikt, medan andra skriver enbart om vin. Några tar upp både, vin, sprit och öl. Den vanligast förekommande typen av alkohol i våra utvalda artiklar är vin.

Samtliga läkares inställning till alkohol är främst negativ ur hälsosynpunkt. De negativa och skadliga effekterna överväger de eventuella positiva hälsoeffekter som alkohol kan bidra till. De positiva hälsoeffekter som lyfts fram är påverkan på hjärta och kärl, framförallt arterioskleros, sänkt blodtryck, antioxidanter i rödvin och alkohol ur social synvinkel såsom gemenskap och välbefinnande. Rekommendationer kring måttlig mängd alkohol ska alltid individualiseras och kan inte generaliseras till att gälla majoriteten. Mängden som rekommenderas till ”vanliga personer” utan missbruksproblem eller sjukdomar som tar skada av alkoholen är cirka ett till två glas vin per dag, alternativt en till en och en halv flaska i veckan. Alla läkarna nämner vin som främsta dryck, dock framgår ej om det är rött eller vitt vin. Att generalisera och uttala sig om en rekommendation av alkoholintag som gäller för alla människor är ohållbart.

Slutsats

Utifrån ett idéanalytiskt perspektiv framträder att såväl media som läkare ansluter till uppfattningen att alkohol i måttliga mängder motsvarande en till två glas vin/dag kan bidra till positiva hälsoeffekter, men överstiger konsumtionen denna nivå överväger snarare de skadliga effekterna. Läkarna framhåller även att det är det av stor vikt att poängtera att råd om alkohol ska ses oerhört individuellt och att det inte är lönt att rekommendera till personer som redan har sunda vanor till alkohol. Expressens råd om mängd överstiger läkarnas rekommenderade mängd med upp till fyra glas vin/dag och anses därför utifrån läkarnas synsätt leda till negativa hälsoeffekter.

Innehållsförteckning

1 Inledning	4
1.1 Introduktion	4
1.2 Bakgrund	4
1.3 Forskningsläge	7
1.3.1 Alkoholforskning	7
1.3.2 Totalkonsumtionsmodellen och preventionsparadoxen	10
1.3.3 Sammanfattning av forskningsläget	11
1.4 Syfte och frågeställningar	12
1.5 Teoretisk utgångspunkt	12
1.5.1 Textanalys	12
1.5.2 Perspektivtagande - idéanalys	12
1.5.3 Beskrivande analys	13
1.5.4 Analysverktyg och analystekniker	14
1.5.5 Idécentrerad eller aktörcentrerad	14
1.6 Metod	14
1.6.1 Urval	15
1.6.2 Datainsamlingsmetoder	15
1.6.3 Procedur	15
1.6.4 Reliabilitet och validitet	16
2 Resultat	18
2.1 Resultatdisposition	18
2.1.1 Vilken uppfattning framträder hos Expressen om alkohol?	18
2.1.2 På vilket sätt motiverar Expressen sin uppfattning kring alkohol?	19
2.1.3 Vad anser Expressen om läkarnas uppfattning och handlingsrekommendation? ...	20
2.1.4 Vilken uppfattning framträder hos läkarna om alkohol?	20
2.1.5 På vilket sätt motiverar läkarna sin uppfattning kring alkohol?	21
2.1.6 Vad anser läkarna om Expressens uppfattning och handlingsrekommendation? ...	22
3 Diskussion	23
3.1 Slutsats	27
3.2 Fortsatt forskning	27
4 Käll- och litteraturförteckning	29

Bilagor

Bilaga 1 - Käll- och litteratursökning

Bilaga 2 - Intervjufrågor

Bilaga 3 - Analysschema

Tabell – och figurteckning

Tabell 1 - Alkoholkonsumtionen i Sverige under olika år: totalt och per dryckesslag.....5

Tabell 2 - Systembolagets länsrapport från årets start till och med februari 2007.....6

1 Inledning

1.1 Introduktion

Hippokrates, medicinens fader som levde ca 460-377 f Kr, lär ha sagt att "vinet är en utomordentligt välgörande dryck för människan, såväl i hälsa som i sjukdom, om den ges på rätt sätt och i rätt mängd, i enlighet med individens kroppsbyggnad"¹.

Alkohol har en fleratusenårig historia och skiljer sig därför från andra droger och beroendeframkallande medel. Det går inte att förneka att alkoholanvändningen ingår i vår kulturtradition.² Under 1800-talet var alkohol det största folkhälsoproblemet i Sverige.³ Dagens situation med kraftigt ökande alkoholkonsumtion kan jämföras med den på 1800-talet⁴ och gränsen mellan risk- och friskfaktorer till följd av konsumtionen är hårfin. Ungefär en halv miljon svenskar är idag "riskbrukare" av alkohol, vilket betyder att de ännu inte är beroende, men riskerar att utveckla ett beroende vid fortsatt alkoholintag av samma mängd⁵. Frågan är om det finns en optimal mängd och ett sunt sätt att konsumera alkohol på?

1.2 Bakgrund

I Sverige har alkoholkonsumtionens bruk påverkats av olika statliga regleringar. Dessa olika regleringar påverkar i sin tur folkhälsan. Exempel på detta är nykterhetsrörelsen som under tidigt 1900-tal som fick stort genomslag. År 1917 infördes också motbokssystemet som innebar ett individuellt ransoneringssystem av alkohol. I och med att systemet infördes fick man bara köpa en viss mängd alkohol per månad. Det fanns både positiva och negativa följder av motboken. Vad som kunde tolkas som negativt var att reglerna ofta var orättvisa individer emellan. Den positiva effekten av systemet kunde ses i att den genomsnittliga årliga alkoholkonsumtionen sjönk. I och med att alkoholkonsumtionen sjönk minskade också alkoholskadorna drastiskt. Detta system avskaffades år 1955.⁶

¹ Miguel Torres, postmaster@torres.se, <http://www.torres.es/swe/asp/vyc_vino.asp>, (2007-03-01).

² Gunnar Ågren, *Alkohol, hälsa och samhälle*, (Nacka: Ordfront, 1981), s.18.

³ Statens folkhälsoinstitut, www.fhi.se, Gunnar Ågren, "Den nya folkhälsopolitiken, Nationella mål för folkhälsan", (2004:20), <<http://www.fhi.se/upload/PDF/2004/rapporter/r200420dennyafoolkhalsan.pdf>>, (2007-03-01), s.4.

⁴ Ibid., s. 16.

⁵ Apoteket, "så dricker vi idag och så drack vi förr" 2005-04-05, <<http://www.apoteket.se/apoteket/jsp/polopoly.jsp?d=4507&a=8227>>, (Acc.2007-01-31).

⁶ Ågren 1981, s. 22-25.

För att få en bild av hur alkoholkonsumtionen i Sverige ser ut idag har ”centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning” (SoRAD) vid Stockholms universitet fått i uppdrag av regeringen att kartlägga alkoholkonsumtionen i Sverige. Projektet kallas Monitorprojektet och kartläggningen påbörjades år 2000. Bakgrunden till projektet är att Sveriges alkoholkonsumtion efter sitt medlemskap i EU har visat sig härröra i allt större utsträckning från fler källor än den ”registrerade” konsumtionen från Systembolaget, restauranger och livsmedelsbutiker (folköl). Till dessa oregistrerade källor räknas resandeförsel, smuggling, hemtillverkning och Internethandel. För att få en så komplett bild som möjligt av den totala alkoholkonsumtionen i samhället sker därför månadsvis frågeundersökningar till den vuxna befolkningen (16-80 år). Personerna är slumpmässigt utvalda och får besvara frågor kring ovanstående oregistrerade källor till konsumtion av sprit, vin och öl.⁷

I tabellen (1) nedan visar 2005 års rapport att den totala alkoholkonsumtionen har ökat markant sedan mitten av 1990-talet. 1996 låg den totala årliga konsumtionen på 8 liter ren (100%) alkohol/invånare över 15 år. Fram till början av 2000-talet har alkoholkonsumtionen stadigt ökat till över 10 liter ren alkohol/invånare. År 2005 visade sig den genomsnittliga konsumtionen motsvara 10,2 liter, vilket innebar en minskning med 3 % jämfört med tidigare år 2004 då konsumtionen motsvarade 10,5 liter. Trots denna minskning år 2005 ligger fortfarande den totala alkoholkonsumtionen på en hög nivå sett i ett längre framtida perspektiv. Vin har visat sig stå för den största konsumtionen tätt följt av starköl och sist sprit.⁸

Alkoholkonsumtionen i Sverige under olika år: totalt och per dryckesslag (i antal liter ren (100 %) alkohol per invånare 15 år och äldre).

Typ av dryck	1976	1989	1990	1993	1995	1996	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Sprit	---	3,0	2,9	2,9	2,7	2,7	2,5	2,3	2,5	2,6	2,6	2,8	2,6
Vin	---	2,3	2,4	2,2	2,2	2,3	2,6	3,0	3,4	3,8	3,9	3,9	3,9
Starköl	---	1,3	1,3	1,3	1,6	1,7	1,8	2,1	2,4	2,7	2,9	3,1	3,0
Folköl	---	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,2	1,0	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7
Totalt *	8,8	7,7	7,8	7,7	7,8	8,0	8,1	8,4	9,1	9,9	10,2	10,5	10,2

Tabell 1.

⁷ Centrum för socialvetenskaplig alkohol och drogforskning, Forskningsrapport nr 39, ”Alkoholkonsumtionen i Sverige fram till 2005”, 2006 <<http://www.sorad.su.se/doc/uploads/publications/SORADrapport39.pdf> > (Acc.2007-03-13), s.1.

⁸ Ibid., s 12.

Försäljningen på Systembolaget ökade i februari 2007 med 5,9 procent, mätt i ren alkohol, jämfört med samma månad år 2006. Detta innebär en ökning av spritförsäljningen med 2,8 procent, vinförsäljningen med 7,6 procent och försäljningen av starköl med 4,2 procent.⁹

I tabellen (2) nedan visar Systembolagets länsrapport från årets start till och med februari 2007 statistik på försäljningen av alkohol i liter per invånare i Sverige. Av tabellen går att utläsa en ökad försäljning totalt i hela riket av liter öl och vin jämfört med tidigare år 2006. Följande siffror redovisas; från 2,24 liter vin/invånare 2006 till 2,39 liter/invånare år 2007 och från 2,68 liter öl/invånare 2006 till 2,75 liter/öl år 2007.¹⁰

Län	Sprit			Vin			Cider och blanddrycker			Öl		
	2007	2006	Diff (%)	2007	2006	Diff (%)	2007	2006	Diff (%)	2007	2006	Diff (%)
Stockholms län	0,30	0,30	1,1	3,44	3,31	5,3	0,19	0,19	-0,7	3,23	3,15	3,8
Uppsala län	0,26	0,25	1,8	2,48	2,34	6,3	0,19	0,20	-4,5	2,65	2,59	2,7
Södermanlands län	0,31	0,31	2,3	2,50	2,34	7,1	0,24	0,25	-4,4	3,09	2,94	5,7
Östergötlands län	0,27	0,27	2,7	2,07	1,95	6,5	0,20	0,21	-3,5	2,62	2,52	4,6
Jönköpings län	0,24	0,24	0,3	1,47	1,35	9,3	0,17	0,18	-1,6	2,40	2,31	4,2
Kronobergs län	0,30	0,29	2,0	1,65	1,51	9,6	0,17	0,19	-5,8	2,18	2,09	4,8
Kalmar län	0,34	0,33	3,1	1,67	1,69	10,9	0,21	0,20	5,2	2,81	2,63	6,7
Gotlands län	0,36	0,35	1,9	2,58	2,40	7,0	0,24	0,25	-4,8	3,22	3,13	2,7
Blekinge län	0,31	0,30	3,6	1,65	1,52	9,2	0,18	0,18	1,1	2,06	1,96	6,1
Skåne län	0,22	0,21	3,3	1,82	1,69	9,0	0,13	0,13	3,4	1,46	1,37	8,0
Hallands län	0,24	0,24	1,1	1,91	1,76	9,6	0,15	0,15	-1,2	1,85	1,72	8,3
Västra Götalands län	0,27	0,27	1,2	2,30	2,14	8,4	0,19	0,20	-0,3	2,71	2,59	5,5
Värmlands län	0,43	0,43	0,3	2,68	2,45	9,6	0,26	0,26	0,8	4,04	3,78	7,0
Örebro län	0,28	0,27	3,1	1,89	1,74	9,0	0,23	0,24	-2,5	3,10	2,92	6,6
Västmanlands län	0,29	0,29	1,0	2,30	2,18	6,1	0,24	0,26	-6,8	3,08	2,95	4,5
Dalarnas län	0,32	0,31	2,3	2,14	2,00	7,1	0,26	0,28	-6,6	3,33	3,20	4,2
Gävleborgs län	0,32	0,31	2,1	2,09	1,98	5,9	0,23	0,25	-7,3	3,07	3,00	2,2
Västernorrlands län	0,36	0,35	1,8	2,23	2,10	6,4	0,25	0,28	-9,4	3,08	3,00	2,8
Jämtlands län	0,55	0,53	2,7	3,14	2,87	9,1	0,37	0,41	-10,8	4,99	4,81	3,8
Västerbottens län	0,34	0,33	3,7	2,17	2,01	8,2	0,29	0,32	-7,9	3,53	3,38	4,5
Norrbottens län	0,29	0,29	1,3	1,95	1,79	9,2	0,32	0,34	-6,5	3,80	3,63	4,8
Totalt riket	0,29	0,29	1,1	2,39	2,24	6,5	0,20	0,21	-3,3	2,79	2,68	4,1

Tabell 2.

⁹ Björn Rydberg, presschef, Systembolaget, ”Systembolagets försäljning ökar”, 2007-03-09, <<http://www.systembolaget.se/Applikationer/Knappar/Press/Pressmeddelanden/2007/Pressmeddelande+2007+03+09.htm>>, (Acc.2007-03-16).

¹⁰ Systembolaget varuförsäljning sortiment och analys, ”Systembolagets länsrapport från årets start till och med februari 2007”(ackumulerad försäljning i liter per invånare) 2007-03-08, <<http://www.systembolaget.se/NR/rdonlyres/6B265B75-22B2-4EFE-855E-15C43F1C79BD/0/20070209.pdf>> (Acc. 2007-03-16).

Systembolagets ökade försäljningssiffror kan bero på de senaste årens utveckling av tillgänglighet i form av ändrade öppettider, större antal försäljningsställen samt sänkt vinskatt.¹¹

Sedan tio år tillbaka har media regelbundet meddelat allmänheten om den hälsosamma effekten av ett till två glas vin per dag. Denna diskussion kring antalet glas vin tros också vara en bidragande faktor till den ökade alkoholkonsumtionen i Sverige.¹² Läkare och annan vårdpersonal har ett ansvar vid bemötandet med sina patienter vad gäller rekommendationer kring alkohol. Sven Andreåsson skriver i en artikel i läkartidningen att:

”[---] om läkarkåren sprider uppfattningen att alkoholkonsumtion kan vara nyttig bidrar detta sannolikt till att fler människor dricker alkohol, och att konsumtionen av alkohol ökar. Som läkare och forskare bör vi vara mycket säkra på att nyttan med våra rekommendationer är större än skadan. Sådan säkerhet beträffande effekterna av måttligt drickande föreligger inte idag.¹³”

1.3 Forskningsläge

1.3.1 Alkoholforskning

Den optimala alkoholmängden i förhållande till dess positiva och negativa betydelse för hälsan är vida diskuterat. I boken ”Alcohol use” skriver Marjana Martinic om problematiseringen kring standardiseringen av mängden alkohol i olika studier. Måtten av mängden alkohol i ett standardglas skiljer sig mellan världens länder, vilket kan leda till förvirring vid tolkning av olika studier.¹⁴

I Sverige definieras ett standardglas innehålla 12 gram alkohol, vilket motsvarar 15 cl vin, 33cl starköl eller 4 cl sprit. I USA innehåller ett standardglas 11,6 gram alkohol och i

¹¹ Ågren, 2004 <<http://www.fhi.se/upload/PDF/2004/rapporter/r200420dennyafolkhalsan.pdf>>, s.16.

¹² Sven Andreåsson, sven.andreasson@fhi.se, ”Nyttan av måttlig alkoholkonsumtion alltmer ifrågasatt”, (Läkartidningen nr 38 2006 volym 103), <http://www.lakartidningen.se/store/articlepdf/4/4876/LKT0638s2724_2725.pdf>, (2007-02-01).

¹³ Sven Andreåsson, sven.andreasson@fhi.se, (Läkartidningen nr 45 2006 volym 103), <<http://annons.lakartidningen.se/store/articlepdf/5/5334/3386.pdf>>, (2007-02-01).

¹⁴ Marjana Martinic, “What is a standard drink?”, in “Alcohol Use”, ed. David B Cooper, Phil Barker, Olga Maranjian Church and Martin Plant, (Cornwall: TJ International Ltd: 2000), s. 7-11.

Storbritannien 8-10 gram alkohol. Även detta visar på tolkningsproblematiken mellan olika studier.¹⁵

Det finns också skillnader i antal standardglas per vecka i studier mellan olika länder. I Sverige anses en måttlig mängd understiga 14 standardglas per vecka för män och 9 för kvinnor.¹⁶ En studie gjord av det brittiska läkarsällskapet redovisar ett standardantal till 21 glas för män och 14 glas för kvinnor per vecka. Alkoholintag under denna mängd anses vara lågriskkonsumtion.¹⁷

Vid hög alkoholkonsumtion påverkas kroppens organ negativt. Det kan leda till ökat blodtryck och hjärtrytmrubbningar, vilket i sin tur leder till vidare hjärt- och kärlsjukdomar. Flera olika cancerformer samt skador på levern och hjärnan kan utvecklas utifrån ett högt alkoholintag. Även försämrad spermproduktion och risk för fosterskador är starkt relaterat till alkoholens negativa effekter.¹⁸

Flera studier har gjorts kring alkoholens positiva hälsoeffekter. Syftet med avhandlingen ”Weight history, low-birth weight, alcohol consumption and type II diabetes” var att bidra med nya kunskaper om orsaker till typ II diabetes genom att titta på faktorer som långvarig övervikt, låg födelsevikt samt alkoholkonsumtion. En analys av tre olika studier har gjorts vilka innefattar en tvärsnittsstudie på 3128 medelålders män, en prospektiv studie baserad på den Finska Tvillingkohorten där 16 000 tvillingpar deltog samt en metodstudie för att studera tillförlitligheten i enkäter om alkoholintag. I den sistnämnda studien deltog 76 tvillingpar och metoder som användes för att få reda på deltagarnas alkoholkonsumtion var biokemiska markörer, enkäter samt intervjuer. De båda studierna som innefattar alkohol visar att måttlig alkoholkonsumtion skyddar mot typ II diabetes. Det råder även en diskussion kring om hög alkoholkonsumtion över måttlig nivå kan öka risken för typ II diabetes, vilket den här avhandlingen inte redovisar som något säkert fastställt resultat.¹⁹

¹⁵ Sven Andréasson och Peter Allebeck, *Alkohol och hälsa, En kunskapsöversikt om alkoholens positiva och negativa effekter på vår hälsa*, (Stockholm: Statens folkhälsoinstitut, 2005), s. 10.

¹⁶ *Ibid.*, s. 10.

¹⁷ Peter Anderson “Guidelines on sensible drinking”, (2006-01-24), < <http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1360-0443.1996.tb03154.x> >, (1996) 91(1), (2007-03-07), s. 25-33.

¹⁸ Alex Paton, “The body and its health”, i *Alcohol Use*, ed. David B Cooper, Phil Barker, Olga Maranjian Church and Martin Plant, (Cornwall: TJ International Ltd: 2000), s. 25-37.

¹⁹ Sofia Carlsson, *Weight history, low-birth weight, alcohol consumption and type II diabetes*, (diss. Karolinska Institutet: Stockholm, Karolinska University Press 2003), 2003-03-14, <<http://www.folkhalsoguiden.se/upload/Folksjukdomar/Weight%20history,%20low%20birth%20weight,%20alc>

”Effect of Alcohol Consumption on Diabetes Mellitus” är en studie där alkoholkonsumtion och risken att drabbas av diabetes typ II har studerats. I studien gjordes en sökning i ”Medline” från åren 1966 till 2003 på studier gjorda kring diabetes och alkohol hos personer som var 19 år eller äldre. Kriterierna för de sökta studierna var att de skulle vara experimentella, kohort eller en fall-kontroll studie på individer som drack eller inte drack alkohol. 32 studier hittades kring diabetes och alkohol som stämde in under ovanstående krav. Resultatet som framkom av dessa studier visar att ett måttligt intag av alkohol (en till tre glas/dag) var associerat med en minskad förekomst och risk att drabbas av diabetes samt en minskning av hjärtsjukdomar hos personer som redan hade diabetes. De fann även att det finns ett s.k. U-format samband mellan alkoholkonsumtionen och risken att drabbas av diabetes. Personer med en måttlig alkoholkonsumtion har den lägsta risken för att drabbas av diabetes. För personer som inte dricker alls eller har en hög konsumtion av alkohol (>3 glas/dag) är risken högre. Personer med ett måttligt intag av alkohol har 33 % - 56 % lägre risk att drabbas av diabetes typ II jämfört med personer som inte dricker alkohol. Dricks fler än tre glas om dagen ökar dock risken att drabbas av diabetes typ II med upp till 43 %.²⁰

Detta U-formade samband uppmärksammades även i studien ”Moderate Alcohol Consumption Lowers the Risk of Type II Diabetes”, där relationen mellan alkoholkonsumtionen och risken att drabbas av typ II diabetes har undersökts. I denna studie undersöktes 15 stycken kohort studier där sammanlagt 369 862 individer med typ II diabetes följdes under ca 12 år. Resultaten visar på att risken att drabbas av typ II diabetes minskar med ca 30 % vid en måttlig alkoholkonsumtion jämfört med personer som avhåller sig från alkohol eller de som är högkonsumenter. Den måttliga alkoholkonsumtionen enligt den här studien bör ligga mellan 6-48 gram alkohol per dag.²¹

Sambandet mellan kardiovaskulära sjukdomar och alkohol är omdiskuterat. Detta visar avhandlingen ”Non-conventional Risk and Prognostic Factors in coronary heart disease”,

ohol%20consumption%20and%20type%20diabetes.pdf > Sammanfattning på svenska (Acc. 2007-01-31), s.36.

²⁰ Andrea A. Howard, MD, MS; Julia H. Arnsten, MD, MPH; and Marc N. Gourevitch, MD, MPH, www.annals.org, “Effect of Alcohol Consumption on Diabetes Mellitus: A Systematic Review”, (3/2 2004 Annals of Internal Medicine Volume 140 • Number 3), <<http://www.annals.org/cgi/reprint/140/3/211.pdf>>, (2007-03-05).

²¹ Lando L.J. Koppes, Jacqueline M. Dekker, Henk F.J. Hendriks, Lex M. Bouter, and Robert J. Heine, MD, l.koppes@vumc.nl, “Moderate Alcohol Consumption Lowers the Risk of Type 2 Diabetes”, Diabetes Care (28:719-725, 2005), <<http://care.diabetesjournals.org/cgi/content/full/28/3/719>>, (2007-03-05).

vilken grundar sig på resultat från tre tidigare utförda studier, ”Healthier Female Heart Study”, ”the Stockholm Female Coronary Risk Study” och ”the Stockholm Heart Epidemiology Program”. Resultatet i avhandlingen visar att en måttlig alkoholkonsumtion hos kvinnor i medelåldern kan minska risken att utveckla hjärt- och kärlsjukdomar. Detta har uppmärksammats genom att alkohol i måttlig mängd visat sig vidga blodkärlen i kroppen och på så sätt förlänga den normala utvecklingen av arterioskleros. Det har påvisats att arterioskleros är en av faktorerna till att utveckla hjärt- och kärlsjukdom.²²

Det råder en skillnad mellan män och kvinnors drickande och effekterna på hjärtat vilket den danska studien ”Prospective study of alcohol drinking patterns and coronary heart disease in women and men” visar. En kohortstudie utfördes på 28 448 kvinnor och 25 052 män i åldrarna 50-65 år som inte hade kardiovaskulära sjukdomar vid studiens början. I resultatet kunde man se att 749 kvinnor och 1283 män drabbades under studiens gång (5.7 år) av hjärt- och kärlsjukdomar. Vidare visar resultatet att kvinnor som drack alkohol minst en dag i veckan hade en lägre risk att drabbas av hjärt- och kärlsjukdomar än kvinnor som drack mindre än en gång i veckan. Oavsett alkoholkonsumtionens frekvens sågs bara en liten skillnad mellan att dricka en dag i veckan, två till fyra dagar, fem till sex eller alla dagar i veckan. För män var resultaten annorlunda. Där var den lägsta risken bland dem som drack dagligen jämfört med dem som drack alkohol färre än en gång i veckan. I studien definierades ett glas till 12 gram alkohol.²³

1.3.2 Totalkonsumtionsmodellen och preventionsparadoxen

Totalkonsumtionsmodellen samt preventionsparadoxen är två dominerande modeller inom den svenska folkhälsoinriktade alkoholpolitiken. Genom totalkonsumtionsmodellen har försök gjorts att hålla den totala konsumtionen av alkohol inom befolkningen på en låg nivå och på så sätt förebygga alkoholrelaterade problem. Insatserna som görs är riktade mot hela befolkningen och innebär bl.a. höga alkoholskatter och begränsade öppettider på systembolaget.²⁴ Preventionsparadoxen innebär att flera måttlighetsdrickande tillsammans

²² Imre Janszky, *Non-conventional Risk and Prognostic Factors in coronary heart disease*, (diss. Karolinska Institutet: Stockholm, Karolinska University Press 2005), 2005-04-22, <<http://www.folkhalsoguiden.se/Sok.aspx?id=1111&cid=333&searchtext=Non-conventional+Risk+and+Prognostic+Factors+in+coronary+heart+disease>>, (Acc.2007-01-31), s. 55.

²³ Janne Tolstrup, Majken K Jensen, Anne Tjønneland, Kim Overvad, Kenneth J Mukamal, Morten Grønbaek, jst@niph.dk, “Prospective study of alcohol drinking patterns and coronary heart disease in women and men”, (2006-05-03), <<http://www.bmj.com/cgi/content/full/332/7552/1244>>, (2007-03-05).

²⁴ Klara Hradilova Selin, kap 1. *Svenska dryckesvanor och deras konsekvenser i början av det nya millenniet*, red. Klara Hradilova Selin, Forskningsrapport nr 20, (Stockholm: Sorad 2004), s. 19.

producerar lika många om inte fler skador än högkonsumenterna av alkohol. Ett ökat intag av alkohol i ett samhälle leder också till att fler individer går över från måttlighetsdrickande till högkonsumtion och missbruk.²⁵ Dessa två modeller har vuxit fram genom ett antal sammanställda studier. Ett exempel på en studie som klargör sambanden mellan totalkonsumtionen och risk att drabbas av alkoholrelaterade sjukdomar är ”The collectivity of drinking cultures: a theory of the distribution of alcohol consumption”. Studien visar att oberoende vem som dricker, storkonsument eller en person som dricker lite alkohol, så bidrar varje nytt glas alkohol till de alkoholrelaterade problemen totalt i befolkningen.²⁶

1.3.3 Sammanfattning av forskningsläget

Den forskning vi har funnit visar på skillnader för vad ett standardglas alkohol innehåller avseende gram och centiliter. Detta leder till tolkningsproblem vid utformning av studier men också vid allmänna rekommendationer till befolkningen för vad som ur hälsosynpunkt är en måttlig alkoholkonsumtion. Totalkonsumtionsmodellen har i flera alkoholrelaterade studier använts som utgångspunkt vid förklaringen av problematiken till alkoholintaget och dess konsekvenser. En hög konsumtion av alkohol kan leda till flertalet negativa effekter, medan en måttlig konsumtion kan bidra till positiva hälsoeffekter. I samband med de vetenskapliga studierna på de positiva hälsoeffekterna av alkohol så ökar också uppmärksamheten kring ämnet. Dock råder det, bland forskare och läkare, en stor oenighet kring de positiva effekterna. Med detta som grund till vårt arbete vill vi gå vidare och fördjupa våra kunskaper i hur olika föreställningar kring alkohol och hälsa framträder.

²⁵ Tom Leissner, *Alkohol: Ett psykosocialt, beteende- och samhällsvetenskapligt perspektiv*, (Lund: Studentlitteratur, 1997), s. 238.

²⁶ Griffith Edwards, *Alkoholpolitik för bättre folkhälsa*, (Stockholm: Natur och Kultur, 1996) s. 99.

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet har varit att utifrån ett idéanalytiskt perspektiv undersöka hur alkoholens positiva hälsoeffekter framställs av läkare och i kvällspress. Detta har skett med hjälp av en textundersökning, där värderingar och föreställningar bearbetats utifrån en aktörscentrerad analys, som fått sin utgångspunkt i följande frågeställningar:

- Hur framträder aktörernas syn på alkoholens nyttighet för hälsan?
- Hur framträder aktörernas syn på gränsen mellan skadlig och måttlig mängd alkohol?
- Vilka skillnader och likheter förekommer hos aktörerna?

1.5 Teoretisk utgångspunkt

1.5.1 Textanalys

I samhällsvetenskapliga studier är texter nödvändiga för en relevant undersökning, men texter bör inte vara det enda som studeras. Handlingar, händelser, och muntlig kommunikation ligger ofta bakom det texten handlar om. Även maktstrukturer och hierarkier får ett indirekt uttryck i texterna. Det betyder att en studie, förutom textanalysen, ökar i relevans om man utökar undersökningen till att också omfatta annan empiri såsom deltagande observation och intervjuer.²⁷ Kvällspressens artiklar om alkohol är ofta refererade till uttalanden från forskare eller läkare. Vårt intresse ligger i att undersöka hur omdiskuterade hälsoeffekter kring alkohol i artiklar ur kvällspressen, i detta fall Expressen stämmer överens med tre läkares åsikter inom ämnet. Begreppet textanalys innehåller flera olika analysområden och vi har valt att i vår undersökning använda idéanalys som analytisk metod.

1.5.2 Perspektivtagande - idéanalys

En idé kan betraktas som en tankekonstruktion som både kan vara en föreställning om verkligheten, värdering av företeelser eller en föreställning om hur man bör handla.²⁸

Idéanalysen strävar efter att ge klarhet över vad som sägs i en debatt och analysera de idéer som allmänt förekommer i debatten.²⁹

²⁷ Bergström Göran, Borèus Kristina, *Textens mening och makt –metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (Lund: Studentlitteratur, 2005), s. 16.

²⁸ Ibid., s.149.

²⁹ Ibid., s. 177.

Idéanalysen kan ses som en specifik metodologi i sig själv, men kan också anta flertalet olika skepnader. Valet av inriktning inom idéanalysen beror på studiens syfte, frågeställning och analysteknik. Därmed blir begreppet idéanalys ett samlingsnamn för tänkbara kombinationer av syften, frågeställningar och analystekniker som används i studiet av politiska budskap.³⁰ Det finns tre tänkbara syften med en idéanalytisk studie. Det kan antingen vara att beskriva och tolka politiska budskap, ta ställning till hållbarheten i politiska budskap, eller att förklara de politiska budskapens uppkomst och konsekvenser.³¹ En inbördes kombination av dessa syften är fullt möjlig, då det huvudsakliga syftet i studien bör betonas något extra. Det är denna inbördes kombination inom idéanalysen vi kommer att utgå ifrån i vår aktörscentrerade analys.

1.5.3 Beskrivande analys

Vi har utifrån vårt syfte och våra frågeställningar i studien valt att placera in vår studie som en beskrivande analys med utgångspunkt i ett idéanalytiskt perspektiv. Det innebär att vi utifrån empirin (artiklar och intervjuer) redogör och drar slutsatser för det vi genom analysen har kommit fram till. I en beskrivande analys måste forskaren argumentera för sina tolkningar och slutsatser.³² Detta utför vi i vår diskussion genom att behandla resultat av tidigare forskning och det resultat vi får fram från vår egen undersökning i förhållande till de frågeställningar som vår studie står till grund för.

Ludwig Beckman anser i boken ”Grundbok för idéanalys- det kritiska studiet av politiska texter och idéer”, att en beskrivning förutsätter en jämförelse. Man jämför materialet med olika ståndpunkter. Jämförelser med annat material tillför analysen ytterligare information och gör därför beskrivningen mer innehållsrik. Forskaren, i det här fallet ”vi”, utformar sina egna ”glasögon” som klargör utifrån vilka ståndpunkter materialet skall beskrivas och därmed jämföras.³³ Våra ”glasögon” består av ett analyschema³⁴, vilket fungerar som vårt analysverktyg vid vår granskning i vår undersökning.

³⁰ Beckman Ludwig, *Grundbok i idéanalys- det kritiska studiet av politiska texter och idéer*, (Stockholm: Santérus Förlag, 2005), s. 11.

³¹ *Ibid.*, s. 14.

³² *Ibid.*, s. 49.

³³ *Ibid.*, s. 51.

³⁴ Bilaga 3.

1.5.4 Analysverktyg och analystekniker

Innan analysen påbörjas är det viktigt att klargöra vad det är man letar efter i en text, d.v.s. vilka argument, påståenden eller föreställningar som skall studeras. Detta gör man med hjälp av ett analyschema. Att skapa ett analyschema innebär att man utformar kategorier med vars hjälp det är möjligt att studera den fråga man vill besvara.³⁵

Beckman menar att begreppsanalys kan vara en möjlig analysteknik då man undersöker hur ett eller flera centrala begrepp kan uppfattas av olika aktörer.³⁶ Med detta som grund har vi valt att använda oss av begreppsanalys som analysteknik. Det begrepp vi undersöker är alltså alkoholens positiva hälsoeffekter.

1.5.5 Idécentrerad eller aktörcentrerad

En annan indelning inom idéanalysen sker med hänsyn till aktörernas betydelse vid framförandet av politiska studier. Man talar om idécentrerade eller aktörcentrerade studier. I en idécentrerad studie är själva argumenten viktigare än de aktörer som har framfört dem, medan en aktörcentrerad studie intresserar sig mer för vem som har framfört dessa argument. För att tydliggöra skillnaden ytterligare mellan dessa två inriktningar exemplifierar Beckman en aktörcentrerad studie till att studera dagstidningars inställning till Sveriges alliansfrihet, medan en idécentrerad studie skulle intressera sig för de mest typiska argumenten för alliansfrihet. Utifrån vår studie betyder det att vi har valt att genomföra en aktörcentrerad studie, då vi ämnar jämföra tre läkares inställning till alkohol och hälsa med 12 artiklar från Expressen. Vi kommer förmodligen att finna vissa typiska argument för eller emot alkohol, men vårt syfte handlar om hur dessa aktörers idéer framträder, samt skiljer eller överensstämmer med varandra.³⁷

1.6 Metod

Vår metod bestod av en textundersökning, där insamlad empiri består av tidningsartiklar och intervjuutsagor. Vi har valt en kvalitativ ingång i vår undersökning för att få fördjupade kunskaper kring synen på alkohol och hälsa.

³⁵ Beckman s. 22.

³⁶ Ibid., s. 31.

³⁷ Ibid., s. 18.

1.6.1 Urval

Vi har valt att begränsa vår textundersökning till att behandla Expressen som skriftlig analytisk källa. Vi valde de första 12 artiklarna med positiva rubriker som skrevs om alkohol, som vi fann när vi gjorde en artikelsökning på ”alkohol hälsa”³⁸. Artiklarnas publiceringsdatum sträcker sig från den 21 december 2002 till den 27 december 2006. Anledningen till att vi valde Expressen är för att vi anser att det är en tidning som via sina dagliga löpsedlar når ut med sina budskap till majoriteten av svenska folket.

Anledningen till att vi intervjuade läkare var att vi ansåg att de i sitt arbete möter bland annat den grupp människor som även Expressen når ut till. Med tanke på vårt intresse av en fördjupad ingång i undersökningen valde vi att begränsa oss till att intervjua tre läkare. Läkarna bestod av två allmänläkare och en överläkare i alkohol. Dessa kontakter togs genom att vi slumpmässigt ringde till sjukhus/vårdcentraler i Stockholmsområdet och parallellt med detta fick vi även rekommendation om en läkare genom personliga kontakter. Av de elva sjukhus/vårdcentraler vi kontaktade var det tre läkare som var villiga att ställa upp i en intervju. Detta innebär ett bortfall på åtta av elva läkare.

1.6.2 Datainsamlingsmetoder

Artiklarna och intervjuerna har behandlats och jämförts utifrån ett idéanalytiskt perspektiv med hjälp av ett eget utformat analyschema.³⁹ Intervjufrågornas⁴⁰ utformning grundar sig på analyschemats upplägg. Intervjufrågorna är halvstrukturerade med ledande frågor där det finns utrymme för följdfrågor till vidareutveckling. Intervjuunderlaget bygger på intervjupersonernas allmänna inställning till alkohol gällande positiva hälsoeffekter och rekommendationer.

1.6.3 Procedur

Först studerades och analyserades forskning kring alkohol och hälsa. Med detta som bakgrund valde vi att inrikta vår studie på diskussionen kring alkoholens positiva hälsoeffekter, som vi anser förekommer i stor utsträckning i samhället idag.

³⁸ Expressen, expressen@expressen.se, (Expressen sök), <<http://www.expressen.se/>>, (2007-03-15)

³⁹ Bilaga 3.

⁴⁰ Bilaga 2.

Vi läste in oss på idéanalysens grunder och utformade därefter ett analyschema. Analyschemats grundstolpar utgör grunden till vårt intervjuformulär som testades via två pilotstudier. Den ena genomfördes med en distriktssköterska och den andra med en sjuksköterskestuderande. Efter pilotstudierna justerades intervjuformuläret till dess slutgiltiga utseende.

Samtliga tre läkare kontaktades via telefon. Intervjuerna genomfördes under en tvåveckorsperiod på respektive läkares arbetsplats och tog cirka 25-30 minuter vardera. Vid två tillfällen fick vi återbud om tiden för intervjun, vilket innebar ombokningar i vår planering, samt en förskjuten resultatsammanställning. Under samtalstillfällena deltog vi båda två och använde oss av diktafon och skriftlig dokumentation. Intervjun utfördes av samma intervjuare vid samtliga tillfällen. Under intervjuerna gav vi utrymme för pauser med tid till eftertanke och vidare reflektion. För att underlätta bearbetning av resultat skrevs intervjuerna ut ordagrant och sammanställdes direkt efteråt.

Till en början använde vi oss av Aftonbladet som sökverktyg till våra artiklar men bytte senare till Expressen. Anledningen till detta var att Expressens söksida var bättre anpassad som sökmotor till vårt arbete. Med hjälp av analyschemat bearbetades samtliga 12 artiklar, samt jämfördes med varandra. De intervjuunderlag vi fick fram bearbetades också med hjälp av analyschemat och jämfördes därefter sinsemellan och med artiklarna.

1.6.4 Reliabilitet och validitet

Trots att vår studie bygger på ett analyschema med syftet att utläsa resultatet utifrån ett idéanalytiskt perspektiv kan vi inte bortse från att våra egna värderingar och uppfattningar har påverkat den slutgiltiga produkten. Vid valet av artiklar valde vi de 12 första artiklarna med positiva rubriker som kom upp och valde bort alla med negativa rubriker. Detta kan i vårt resultat uppfattas som att Expressen enbart är positiva till alkohol. Så är inte fallet, eftersom flertalet av deras artiklar också behandlar alkohol ur negativ synvinkel.

Studien stärks av att intervjuerna genomfördes av samma intervjuare och frågorna i möjligaste mån ställdes på samma sätt. Vi anser även att inspelningarna av intervjuerna stärker vårt sammanställda intervjuunderlag, eftersom det är svårt att återge intervjupersonernas berättelser enbart utifrån minnesanteckningar.

Eftersom vår studie är av kvalitativ karaktär var inte syftet att få en generell bild av läkares och Expressens uppfattning om alkohol, utan snarare granska hur våra utvalda aktörers värderingar kring alkoholens positiva hälsoeffekter framträder. Det betyder att vårt resultat enbart ger en av flera bilder av vad samtliga 12 artiklar och de tre läkarna uttalar sig om, vilket våra läsare bör ha i åtanke.

2 Resultat

2.1 Resultatdisposition

Resultatet redovisas utifrån ett aktörscentrerat perspektiv med de frågor som ligger till grund för vårt analyschema. Första delen behandlar resultat från Expressens artiklar och andra delen bygger på resultat från läkarnas intervjuutsagor.

2.1.1 Vilken uppfattning framträder hos Expressen om alkohol?

Samtliga utvalda artiklar (12) har en överrubrik som inledningsvis skriver att alkohol påverkar hälsan positivt. *”Lev längre med fyra glas vin om dagen”*⁴¹, *”Äldre minns mer om de dricker (lite) vin”*⁴² och *”Ett glas vin kan hjälpa dig att bli gravid”*⁴³.

De positiva hälsoeffekter som nämns är hjärt- och kärlsjukdom (5), hjärtinfarkt (3), stroke (2), hjärnskador (1), Diabetes typ II (4), demens/Alzheimers (1), graviditet (1), kolesterol HDL/LDL (3), samt cancer i lymfsystemet (1). 11 av 12 artiklar antyder att alkoholintag över en viss mängd kan ge negativa hälsoeffekter, vilket ofta kommenteras i slutet av artikeln. Mängden då alkoholkonsumtionen övergår i riskbruk är oklar och definieras som överkonsumtion. *”Vid långvarig och hög konsumtion ökar riskerna för högt blodtryck, stroke och hjärtproblem.”*⁴⁴.

Mängden alkohol nämns diffust och ibland inte alls. 7 av 12 artiklar använder begreppet måttlig mängd. Definitionen på måttlig mängd skiljer sig åt mellan olika artiklar och sträcker sig mellan allt från ett till fyra glas om dagen. I en och samma artikel kan resultatet av forskningen vara oklart. I början av artikeln står det ett till två glas per dag för att senare i texten övergå till att vara ett till tre glas per dag. Några artiklar, 4 av 12, tar upp skillnaden i mängd för män och kvinnor exempelvis två glas/dag för kvinnor och fyra glas/dag för män.

⁴¹ Expressen, expressen@expressen.se, ”Lev längre med fyra drinkar om dagen”, 2006-12-13, <<http://expressen.se/1.491780>>, (Acc. 2007-03-15).

⁴² Expressen, ego@expressen.se, ”Äldre minns mer om de dricker (lite) vin”, 2005-02-15, <<http://expressen.se/1.175654>>, (Acc. 2007-03-15).

⁴³ Expressen, expressen@expressen.se, ”Ett glas vin kan hjälpa dig att bli gravid”, 2003-09-04, <<http://expressen.se/1.45951>>, (Acc.2007-03-15).

⁴⁴ Expressen, expressen@expressen.se, ”Drick alkohol – slipp hjärtinfarkt”, 2003-01-07, <<http://expressen.se/1.3990>>, (Acc.2007-03-15).

Mängden avser antal glas eller antal drinkar. Hur mycket gram alkohol som ingår i varje glas/drink framgår inte.

Det är endast 7 av 12 artiklar som anger ålder i relation till alkohol. Vissa artiklar skriver att alkoholens hälsoeffekter endast gäller medelålders kvinnor och män. Medelåldern definieras då som män över 40 år och kvinnor över 50 år. Variationen i ålder sträcker sig från 40 till 81 år. Rekommendationerna riktar sig även till kvinnor som vill bli gravida. Enbart 2 av 12 artiklar tar upp att yngre personer inte har några hälsovinster av att dricka alkohol. *"Hos yngre personer anses riskerna med alkoholkonsumtion större än nyttan"* ⁴⁵.

Typ av alkohol varierar mellan artiklarna, vissa definierar inte alkohol specifikt, medan andra skriver enbart om vin. Några tar upp både, vin, sprit och öl. Den vanligaste förekommande typen av alkohol i våra utvalda artiklar är vin. *"Äldre kvinnor som dricker ett glas vin eller öl om dagen löper 20 procent mindre risk att drabbas av demens än om de inte dricker någon alkohol alls"* ⁴⁶.

2.1.2 På vilket sätt motiverar Expressen sin uppfattning kring alkohol?

Artiklarna i Expressen motiverar sin uppfattning utifrån ursprungskällor som i huvudsak baseras på olika utländska medicinska tidskrifter. 5 av 12 artiklar kommenteras av svenska forskare och professorer, vilka ger sin åsikt till de presenterade forskningsresultaten i artiklarna. De svenska forskarna/professorerna kommenterar alkohol ur en negativ synvinkel i förhållande till artiklarnas positiva budskap.

"Det finns inga bevis för att det skulle vara särskilt bra – eller särskilt dåligt för den delen heller. [---]Men det finns inga entydiga studier som visar vilken typ av alkohol man ska dricka. Och det är ännu inte bevisat vad det är som ger effekten – om det är antioxidanter eller inte. [---]Däremot vet vi att en ökad totalkonsumtion gör att fler får alkoholskador, exempelvis på lever och hjärna " ⁴⁷

⁴⁵ Expressen, expressen@expressen.se, "Drick alkohol – slipp hjärtinfarkt", 2003-01-07, <<http://expressen.se/1.3990>>, (Acc.2007-03-15).

⁴⁶ Expressen, expressen@expressen.se, "Måttligt med vin eller öl hindrar demens", 2005-01-19, <<http://expressen.se/1.167411>>, (Acc. 2007-03-15).

⁴⁷ Expressen, expressen@expressen.se, "Här är 15 goda & nyttiga viner", 2002-12-21, <<http://expressen.se/1.1299>>, (Acc.2007-03-15).

2.1.3 Vad anser Expressen om läkarnas uppfattning och handlingsrekommendation?

Alla de artiklar som vi har valt att granska har rubriker som är positiva till alkohol ur hälsosynpunkt. Expressens artiklar relaterat till läkarnas uttalanden skiljer sig åt när det gäller handlingsrekommendationer kring alkohol. Artiklarna riktar sig till hela befolkningen oavsett ålder, kön och förutsättningar, medan läkarna betonar vikten av att inte generalisera utan i stället individanpassa handlingsrekommendationer kring till den rådande situationen.

2.1.4 Vilken uppfattning framträder hos läkarna om alkohol?

Hos samtliga läkare framträder inställningen till alkohol främst som negativ ur ett hälsoperspektiv. Ur hälsosynpunkt överväger de negativa och skadliga effekterna över de eventuella positiva hälsoeffekter som alkohol kan bidra till. De positiva hälsoeffekter som lyfts fram är påverkan på hjärta och kärl, framförallt arterioskleros, sänkt blodtryck, antioxidanter i rödvin och alkohol ur social synvinkel såsom gemenskap och välbefinnande. Alkohol i stora mängder påverkar hjärta och kärl negativt och leder till skador på hjärtmuskulaturen, hjärtats retledningssystem samt ökat blodtryck. Att måttligt alkoholintag skulle verka positivt för diabetes är tveksamt anser läkarna, detta eftersom marginalerna tycks vara små och riskerna stora.

”... förutsättning att man håller sig till en mängd av väldigt låg dos, så kan det vara kanske positivt, men så fort du går över den dosen så kommer komplikationerna, inte minst när det gäller diabetes.”⁴⁸.

”... nyttan är väl relativt liten jämfört med skadan, den skadliga inverkan det kan ha på väldigt många områden. Sen döljer sig alkohol bakom väldigt mycket som vi ser här i sjukvården”⁴⁹.

De eventuella positiva hälsoeffekter som alkohol kan bidra till gäller endast personer i övre medelåldern och inte för yngre människor och ungdomar. Hos unga personer innebär alkohol alltid en ökad risk för alkoholskador och missbruksproblem.

Läkarna framhåller att rekommendationer kring alkohol alltid ska individualiseras och att dessa inte kan generaliseras till att gälla majoriteten. Mängden som rekommenderas till

⁴⁸ Intervjuperson 3.

⁴⁹ Intervjuperson 1.

”vanliga personer”, utan missbruksproblem och/eller sjukdomar som tar skada av alkoholen, är cirka en till två glas vin per dag, alternativt en till en och en halv flaska i veckan. ”... jag brukar inte direkt säga: ”drick det”, det är ju inte så man gör, men frågar de så kan man ju säga att det är ungefär den mängden.”⁵⁰

Mängden ovan är vad som anses, av läkarna, som en låg till måttlig konsumtion och allt över denna mängd anses som hög konsumtion. Att spara in vissa dagar och samla denna mängd till ett enda tillfälle per vecka av stor mängd ger ingen positiv effekt.

I läkarnas utsagor nämns vin som främsta dryck, dock framgår det ej om det är rött eller vitt vin. Mängden alkohol per glas som framkom vid en intervju var en till en och en halv deciliter. Typ av alkohol som dricks varierar i allmänhet, men främst vin bland kvinnor och öl och sprit bland män. Enligt läkarna dricker många människor mer alkohol än vad de tror. Om det sammanställda intaget beräknas under en vecka blir patienterna vanligtvis förvånade över sin alkoholkonsumtion. Läkarna menar att alkohol är en vanebildande drog och att risken att vardagligt drickande utvecklas till beroende är överhängande.

2.1.5 På vilket sätt motiverar läkarna sin uppfattning kring alkohol?

Läkarnas grundsyn härstammar främst från personliga erfarenheter av alkohol i arbetet som läkare och i mötet med sina patienter. Samtliga läkare har lång arbetslivserfarenhet inom läkaryrket och har arbetat mellan 25 – 30 år. En av läkarna använder ett utformat alkoholförmålningsformulär från Folkhälsoinstitutet, vilket används för att summera patienternas totala alkoholintag. Hon hävdar att det är viktigt att vid diskussion kring alkoholfrågor fokusera utifrån ett individuellt perspektiv i mötet med sina patienter. ”... ur ett samhällsperspektiv så överväger ju det skadliga, absolut, men på individnivå, så är det ju annorlunda t.ex. en person som inte har missbruksproblem eller så, så behöver det ju inte vara skadligt i måttliga mängder.”⁵¹

Läkarna framhåller i sina utsagor att det är ohållbart att generalisera och uttala sig om en rekommendation av alkoholintag som kan gälla för alla. Samtliga läkare har märkt att det blivit lättare att prata om alkohol och att fler patienter ofta har frågor kring rekommendationer, i jämförelse med för 20 år sedan. Detta menar de kan grunda sig i ett mer

⁵⁰ Intervjuperson 2.

⁵¹ Intervjuperson 2.

öppet förhållande till alkohol överlag i samhället i dag. Läkarna tror också att det vardagliga drickandet i veckorna har ökat.

Samtliga läkare är skeptiska till de genomförda alkoholstudier som framhäver positiva effekter och kritiserar deras upplägg med exempelvis antal deltagare och urval. De lyfter fram att urvalet i studierna består av helnykterister som jämförs med personer som dricker alkohol. Övriga brister tycks också vara antal och ålder på deltagarna i studierna, vilket ofta ger missvisande resultat, som inte kan representera en hel befolkning.

”... man har generaliserat utifrån små grupper va, alltså åldersmässigt små grupper, man har generaliserat utifrån en väldigt begränsad konsumtion av alkohol och inte sett det hela i ett större sammanhang, det tycker jag är bristfälligt...”⁵²

2.1.6 Vad anser läkarna om Expressens uppfattning och handlingsrekommendation?

Läkarna tror att det är svårt för allmänheten i samhället att selektera vad som är rätt och fel i debatten kring alkoholens positiva hälsoeffekter. Att alkohol i media i vissa fall framställs som någon ”hälsodryck” anses vara riskfyllt. Att argumentera positivt för alkohol kan leda till en snedvriden bild och negativa följder för folkhälsan i form av ökat alkoholmissbruk och alkoholskador i samhället. Läkarnas värderingar kring alkohol stämmer överens med vissa artiklar ur Expressen som anger en måttlig konsumtion av en till två glas vin per dag. De anser att det är dumt att överhuvudtaget uttala sig om rekommendationer till allmänheten, eftersom man måste se till varje enskild individ när det gäller alkoholfrågor. Medias framtoning av alkoholens positiva effekter anses överdriven och ej relevant. Det är viktigt att lära sig att handskas med alkohol på rätt sätt.

⁵² Intervjuperson 3.

3 Diskussion

Syftet med vår studie har varit att utifrån ett idéanalytiskt perspektiv undersöka vilka värderingar och föreställningar som framträder hos läkare och media kring alkoholens positiva hälsoeffekter.

Vi anser att oavsett vad man konsumerar vare sig det är mat/dryck, godis, kaffe, kläder eller alkohol, så är det inget som är nyttigt när konsumtionen övergår i missbruk. Det betyder att man måste sätta gränser och det intressanta för oss har varit att förstå hur olika aktörers syn på alkohol framträder och vilka ställningstaganden som görs kring alkoholens gränser, när de eventuella hälsoeffekterna övergår till att i stället påverka kroppen negativt.

Det råder en hälsodebatt i det svenska samhället i dag. Media har där en stor påverkan på hela befolkningen och vare sig det gäller råd kring mat, träning eller alkohol finns det ofta föreslagna mått på vad, hur mycket och hur ofta som är optimalt. Våra resultat från media visar på att alkohol som rekommendation i måttlig mängd kan variera mellan allt från ett till fyra glas vin per dag medan läkarna rekommenderar en till två glas per dag. Vad som inte framgick i media var glasens storlek. Under intervjuerna med läkarna framkom det dock att ett glas motsvarade en till en och en halv deciliter vin. Vi tror att vissa vinglas kan rymma mer än så och risken att inte definiera mängden i ett glas vin kan misstolkas utifrån tidningarnas rekommendationer.

Ett intressant resultat som framkom från analysen av intervjuutsagorna var att diskussioner kring alkohol med patienterna hade blivit mer vanligt de senaste 20 åren. Detta tror vi kan bero på samma ovisshet som vi kände innan detta arbete påbörjades, nämligen ovissheten kring vad som är måttlig alkoholkonsumtion. Läkarna anser att människor i samhället idag kan ha svårt att selektera all information om alkohol och risken att låta sig luras av löpsedlarnas lösnummerrubriker är ett faktum som kan leda till en uttalad alkoholproblematik i framtiden. Debatter kring alkoholens positiva hälsoeffekter väcker ett stort intresse hos tidningarnas läsare. Eftersom Expressen är en tidning som bara säljer lösnummer är det av stor vikt att kunna locka sina läsare med en bra text på löpsedlarna. Då alkohol kommer på tal lockar de med att skriva olika citat om hur bra och nyttig alkoholen är. Dessa citat kan vara vilseledande och kanske inte alls stämmer överens med det finstilta som står i texten i tidningen.

Läkarnas uttalanden om rekommendationer kring måttlig alkoholkonsumtion är ett till två glas vin per dag för medelålders friska män och kvinnor. Viktigt att poängtera är att denna rekommendation gäller för vuxna människor i medelåldern. De eventuella positiva hälsoeffekterna uppträder alltså inte hos yngre personer. Dock är det skrämmande att det är så få av artiklarna, 2 av 12, som tar upp detta. Personer som hellre sparar in veckans glas till helgen och då dricker desto fler glas på en kväll kan heller inte dra nytta av diskussionen kring alkohol ur positiv bemärkelse.

Individuella skillnader kopplat till rekommendationer om alkohol tas upp i både Expressens artiklar och våra intervjuer, dock ej i samma utsträckning i Expressen. Läkarna anser att detta är viktigt att ta hänsyn till, eftersom både kroppsstorlek, kön och ålder spelar stor roll för hur vi människor reagerar på alkohol. I läkares möten med patienter är det oerhört viktigt att de ser till denna individuella skillnad. Vi alla reagerar olika på alkohol och det är svårt att veta vem som inte klarar balansen mellan låg, måttligt och hög alkoholkonsumtion. Med tanke på detta ser vi det som positivt att de läkare vi intervjuade inte råder sina patienter att dricka måttligt för att uppnå de omtalade hälsovinster.

Vi tror att människor som söker sig till läkare i huvudsak har någon form av sjukdom. Utifrån vår alkoholdiskussion innebär detta att läkare oftast möter patienter där alkoholen redan påverkat individens hälsa negativt. Alkoholen visar sig inte enbart i rena alkoholskador såsom skrumplever eller cancer, utan kan även dölja sig bakom vanliga åkommor såsom magont och huvudvärk. Eftersom läkare i allmänhet främst möter människor som redan är sjuka, tror vi att de läkare vi intervjuat färgats av en negativ syn på alkohol och därför har svårt att överväga några positiva uttalanden om alkoholens positiva hälsoeffekter.

Diskussionen kring måttlighetsdrickandets positiva effekter tycks strida mot Sveriges folkhälsoinriktade alkoholpolitik. Både totalkonsumtionsmodellen och preventionsparadoxen pekar på negativa följderna av ökad alkoholkonsumtion. Skulle fler individer följa de råd och anvisningar kring alkohol som uppkommit i olika studier kan detta leda till en ökning av den totala alkoholkonsumtionen. Detta i sin tur kan leda till fler alkoholrelaterade problem. Sättet att konsumera alkohol på samt nivån på konsumtionen skiljer sig åt mellan olika kulturer. Vi i Sverige har på senare år anammat mer "kontinentala" dryckesvanor. Det anses numera vara okej att ta ett glas vin på lunchen, efter jobbet eller på kvällen och inte enbart på helgen.

Samtidigt som vi anammar detta nya levnadssätt behåller vi också det gamla vilket kan leda till att mer alkohol dricks och den totala konsumtionen per liter och invånare ökar som följd.

En intressant aspekt som framkom under intervjuerna var att många patienter ofta drack mer alkohol än vad de trodde att de gjorde. Detta kan bero på att man inte räknar med exempelvis lättöl/mellanöl, alternativt lättvin som för många är en måltidsdryck vid lunch eller/och middag. Det kan också vara så att den där avkopplande whiskyn på kvällen förbises i vissa personers beräkningar. Vi tror att många som dricker alkohol fokuserar på konsumtionen av de större mängderna alkohol som förbrukas på helgkvällar eller speciella tillfällen och vid sin personliga översikt av alkoholkonsumtionen inte tänker på det vardagliga drickandet i sina beräkningar. Därför blir antagligen många förvånade när de övriga dagarna i veckan är med i beräkningen och visar på en konsumtion över måttlig nivå för vad som är rekommenderat intag per vecka.

Trots att debatten kring alkohol oftast handlar om vin, så kan detta misstolkas när man granskar resultat av mängd alkohol. Vad ett glas vin motsvarar i sprit eller öl är inget som tas upp i våra artiklar, även om det är av största vikt. Att bara skriva ut glas alkohol ger en missvisande bild av mängden.

De artiklar vi analyserade tog upp ett flertal positiva hälsoeffekter som alkohol skulle kunna leda till. Antioxidanter i vin och sjukdomar såsom diabetes och hjärt- och kärlsjukdomar var de mest omdiskuterade ämnena. I Expressens artiklar diskuteras hur alkohol associeras med minskad risk att utveckla diabetes typ II och flertalet hjärt- och kärlsjukdomar. Även den forskning som vi har tagit del av visar på en minskad risk att utveckla dessa sjukdomar vid måttlig alkoholkonsumtion. Flera av studierna visar också på ett U-format samband. Det innebär att risken är som störst vid låg och hög alkoholkonsumtion och lägst vid måttlig konsumtion av alkohol. Detta U-formade samband kunde ses i studier kring alkohol och diabetes. Läkarna var däremot överens om att alkohol snarare innebar en risk att utveckla diabetes. Hjärt- och kärlsjukdomar och antioxidanter i vin var de hälsoeffekter som läkarna ansåg eventuellt kunde påverkas positivt med måttlig mängd alkohol. Överlag var de dock överens om att de skadliga effekterna övervägde de positiva effekterna. Vi anser att dessa åkommor kan förebyggas eller behandlas utan alkohol som främsta argument. Måttligt vardagsdrickande kan lätt stegras och övergå till överdriven konsumtion med skadliga

effekter. Som studenter på GIH anser vi att vardaglig motion och sunda matvanor är bättre argument till att förebygga dessa ovannämnda livsstilsjukdomar.

Förmodligen vet alla att alkohol i stora mängder leder till negativa konsekvenser, men när nya studier presenteras, där alkohol betraktas som positiv för hälsan tror vi att många människor kan misstolka dessa resultat och förlita sig på dess positiva innebörd. Både utifrån läkarnas och vår egen uppfattning om de artiklar och studier vi har granskat så finns det flera brister med dessa genomförda studier. Vi anser att de studier vi har tagit del av till vår undersökning inom alkoholforskningen är relativt små med få deltagare och inte representativa för en hel befolkning. Vi tror också att flera så kallade ”confounders” exempelvis betydelsen av övriga livsstilsfaktorer som leder till god hälsa kan ha förbisetts. Exempel på detta kan vara social och psykisk hälsa. Dricker du alkohol i gott sällskap och känner ett stort välbefinnande har det en avgörande betydelse. Vad som är viktigt vid genomförandet av studier är att de som deltar ska vara representativa för en hel befolkning. I flertalet studier har de som dricker alkohol jämförts med tidigare nykterister. Dessa nykterister kan vara det av olika anledningar vilket är av stor betydelse för studien. Att vara det p.g.a. sin tro, sociala förhållanden eller för att man är nykter alkoholist spelar en väsentlig roll. Vi anser att vår befolkning till största delen består av människor som konsumerar alkohol, vilket gör att studierna ej blir relevanta på grund av icke representativa deltagare t.ex. nykterister.

Alkohol har inte enbart betydelse för den kroppsliga hälsan, den är ofta en viktig ingrediens vid sociala sammanhang som bidrar till gemenskap och välbefinnande. Återigen är vi tillbaka på resonemanget kring måttlig konsumtion, vilket ställer krav på kontrollerbarhet hos individen.

Vad som kan ses som bevis för den svåra balansgången för aktörerna i denna studie av alkohol är att ofta då något positivt nämns, så nämns också något negativt. Artiklarna i vår undersökning är i huvudsak positiva, dock förekommer det ofta i slutet av texten vad alkohol kan leda till ur negativ bemärkelse. Detsamma uppmärksammades även under de intervjuer vi genomförde. Det är svårt att se alkohol som något positivt just på grund av dess stora skadeverkningar.

Efter att vi bearbetat våra utvalda artiklar har vi funnit att en viss maktstruktur döljer sig bakom texterna. Frågan vi ställer oss är vem som har den verkliga legitimiteten att uttala sig om alkoholens hälsoeffekter. Vi tror att många människor anser att läkare och alkoholforskare inger respekt och ger en sanningsenlig bild av vad som är rätt och fel i diskussioner kring alkohol och hälsa. Detta tror vi att kvällspressen kan dra nytta av genom att referera till studier med positiva hälsoeffekter gjorda av alkoholläkare samt forskare. Vi anser att Expressen inte vågar ta steget fullt ut i artiklarna med en bestämd åsikt om att alkohol enbart är positivt. Detta tror vi kan grunda sig i en traditionell syn på att alkohol enbart påverkar kroppen negativt, varför de ofta lägger till ett negativt uttalande från ytterligare en läkare/alkoholforskare i texterna.

3.1 Slutsats

I studien framträder att såväl media som de intervjuade läkarna uttrycker att alkohol i måttliga mängder motsvarande ett till två glas vin/dag kan bidra till positiva hälsoeffekter, men överstiger konsumtionen denna nivå överväger snarare de skadliga effekterna. Läkarna framhåller även att det är det av stor vikt att poängtera att råd om alkohol ska ses oerhört individuellt och det är inte lönt att rekommendera till personer som redan har sunda vanor till alkohol. Expressens råd överstiger läkarnas rekommenderade mängd med upp till fyra glas vin/dag och anses därför utifrån läkarnas synsätt leda till negativa hälsoeffekter.

Avslutningsvis vill vi återigen belysa Hippokrates citat från inledningen till vårt arbete. "Vinnet är en utomordentligt välgörande dryck för människan, såväl i hälsa som i sjukdom, om den ges på rätt sätt och i rätt mängd, i enlighet med individens kroppsbyggnad." Detta citat får stå till grund för våra personliga värderingar om alkoholens hälsoeffekter, vilket vi hoppas även våra framtida läsare upplever vara ett sunt förhållningssätt till alkohol.

3.2 Fortsatt forskning

En utveckling av vår studie skulle kunna vara att göra en enkätstudie bland läkare, vilket skulle ge en mer generell bild av deras uppfattning kring alkoholens positiva hälsoeffekter.

En annan inriktning skulle kunna vara att utveckla studien till att även omfatta andra individer, exempelvis intervjuer med medelålders män och kvinnor och pensionärer. Dessa

kategorier av människor förekommer ofta som representativa vid olika alkoholstudier och skulle kunna utgöra underlag även för en kvantitativ inriktning med enkätformulär.

Det skulle också vara intressant att genomföra en liknande studie i ett land med annan kultur och andra traditioner än här i Sverige. Då vi tror att sociala relationer, levnadsmönster och samhällsvillkor skulle påverka studiens resultat.

4 Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

I författarens ägo:

Bandupptagning med utskrivning

Intervju 26/3 2007 intervju person 1

Intervju 28/3 2007 intervju person 2

Intervju 28/3 2007 intervju person 3

Tryckta källor

Andréasson Sven, Allebeck Peter (red.), *Alkohol och hälsa, En kunskapsöversikt om alkoholens positiva och negativa effekter på vår hälsa*, (Stockholm: Statens folkhälsoinstitut, 2005)

Beckman Ludwig, "Grundbok i idéanalys- det kritiska studiet av politiska texter och idéer", (Stockholm: Santérus Förlag, 2005)

Bergström Göran, Boréus Kristina, *Textens mening och makt –metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (Lund: Studentlitteratur, 2005)

Cooper David, Barker Phil, Maranjian Church Olga and Plant Martin (red), *Alcohol Use*, (Cornwall: TJ International Ltd: 2000)

Edwards Griffith (red.), *Alkoholpolitik för bättre folkhälsa*, (Natur och Kultur 1996)

Hradilova Selin Klara (red.), *Svenska dryckesvanor och deras konsekvenser i början av det nya millenniet*, (Forskningsrapport nr 20, Stockholm: Sorad 2004)

Jacobsen Krag Jan, *Intervju - konsten att lyssna och fråga*, (Lund; Studentlitteratur, 1993)

Leissner Tom (red.), *Alkohol: Ett psykosocialt, beteende- och samhällsvetenskapligt perspektiv*, (Lund: Studentlitteratur, 1997)

Ågren Gunnar, *Alkohol, hälsa och samhälle*, (Nacka: Ordfront, 1981)

Elektroniska källor

Andrea A. Howard, MD, MS; Julia H. Arnsten, MD, MPH; and Marc N. Gourevitch, MD, MPH, www.annals.org, "Effect of Alcohol Consumption on Diabetes Mellitus: A Systematic Review", (3/2 2004 Annals of Internal Medicine Volume 140 • Number 3),
<<http://www.annals.org/cgi/reprint/140/3/211.pdf>>, (2007-03-05)

Apoteket, "så dricker vi idag och så drack vi förr" 2005-04-05,
<<http://www.apoteket.se/apoteket/jsp/polopoly.jsp?d=4507&a=8227>>, (Acc.2007-01-31)

Björn Rydberg, presschef, Systembolaget, "Systembolagets försäljning ökar", 2007-03-09,
<<http://www.systembolaget.se/Applikationer/Knappar/Press/Pressmeddelanden/2007/Pressmeddelande+2007+03+09.Htm>>, (Acc.2007-03-16)

Centrum för socialvetenskaplig alkohol och drogforskning, Forskningsrapport nr 39, "Alkoholkonsumtionen i Sverige fram till 2005", 2006
<<http://www.sorad.su.se/doc/uploads/publications/SORADrapport39.pdf>> (Acc. 2007-03-13)

Expressen, expressen@expressen.se, (Expressen sök), <<http://www.expressen.se/>>, (2007-03-15)

Imre Janszky, *Non-conventional Risk and Prognostic Factors in coronary heart disease*, (diss. Karolinska Institutet: Stockholm, Karolinska University Press 2005), 2005-04-22,
<<http://www.folkhalsoguiden.se/Sok.aspx?id=1111&cid=333&searchtext=Non-conventional+Risk+and+Prognostic+Factors+in+coronary+heart+disease>>, (Acc.2007-01-31)

Janne Tolstrup, Majken K Jensen, Anne Tjønneland, Kim Overvad, Kenneth J Mukamal, Morten Grønbaek, jst@niph.dk, "Prospective study of alcohol drinking patterns and coronary heart disease in women and men", (2006-05-03),
<<http://www.bmj.com/cgi/content/full/332/7552/1244>>, (2007-03-05)

Lando L.J. Koppes, Jacqueline M. Dekker, Henk F.J. Hendriks, Lex M. Bouter, and Robert J. Heine, MD, l.koppes@vumc.nl, "Moderate Alcohol Consumption Lowers the Risk of Type 2 Diabetes", *Diabetes Care* (28:719-725, 2005),
<<http://care.diabetesjournals.org/cgi/content/full/28/3/719>>, (2007-03-05)

Miguel Torres, postmaster@torres.se, <http://www.torres.es/swe/asp/vyc_vino.asp>, (2007-03-01)

Peter Anderson "Guidelines on sensible drinking", (2006-01-24), < <http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1360-0443.1996.tb03154.x> >, (1996) 91(1), (2007-03-07)

Sofia Carlsson, *Weight history, low-birth weight, alcohol consumption and type II diabetes*, (diss. Karolinska Institutet: Stockholm, Karolinska University Press 2003), 2003-03-14,
<<http://www.folkhalsoguiden.se/upload/Folksjukdomar/Weight%20history,%20low%20birth%20weight,%20alcohol%20consumption%20and%20type%20diabetes.pdf> >
Sammanfattning på svenska (Acc. 2007-01-31)

Statens folkhälsoinstitut, www.fhi.se, Gunnar Ågren, "Den nya folkhälsopolitiken, Nationella mål för folkhälsan", (2004:20),
<<http://www.fhi.se/upload/PDF/2004/rapporter/r200420dennyafolkhalsan.pdf> >, (2007-03-01)

Sven Andreásson, sven.andreasson@fhi.se, "Nytan av måttlig alkoholkonsumtion alltmer ifrågasatt", (läkartidningen nr 38 2006 volym 103),
<http://www.lakartidningen.se/store/articlepdf/4/4876/LKT0638s2724_2725.pdf >, (2007-02-01)

Sven Andreásson, sven.andreasson@fhi.se, (Läkartidningen nr 45 2006 volym 103),
<<http://annons.lakartidningen.se/store/articlepdf/5/5334/3386.pdf>>, (2007-02-01)

Systembolaget varuförsäljning sortiment och analys, ”Systembolagets länsrapport från årets start till och med februari 2007” (ackumulerad försäljning i liter per invånare), 2007-03-08, <<http://www.systembolaget.se/NR/rdonlyres/6B265B75-22B2-4EFE-855E-15C43F1C79BD/0/20070209.pdf>>, (Acc. 2007-03-16)

Expressen artiklar

Expressen, expressen@expressen.se, ”Här är 15 goda & nyttiga viner”, 2002-12-21, <<http://expressen.se/1.1299>>, (Acc.2007-03-15)

Expressen, expressen@expressen.se, ”Drick alkohol – slipp hjärtinfarkt”, 2003-01-07, <<http://expressen.se/1.3990>>, (Acc.2007-03-15)

Expressen, expressen@expressen.se, ”Så dricker du rätt och blir friskare”, 2003-01-08, <<http://expressen.se/1.4126>>, (Acc.2007-03-15)

Expressen, expressen@expressen.se, ”Ett glas vin kan hjälpa dig att bli gravid”, 2003-09-04, <<http://expressen.se/1.45951>>, (Acc.2007-03-15)

Expressen, expressen@expressen.se, ”Vin minskar risken för åldersdiabetes”, 2003-10-10, <<http://expressen.se/1.53464>>, (Acc.2007-03-15)

Expressen, expressen@expressen.se, ”Måttligt med vin eller öl hindrar demens”, 2005-01-19, <<http://expressen.se/1.167411>>, (Acc. 2007-03-15)

Expressen, ego@expressen.se, ”Äldre minns mer om de dricker (lite) vin”, 2005-02-15, <<http://expressen.se/1.175654>>, (Acc. 2007-03-15)

Expressen, expressen@expressen.se, ”Alkohol kan ge skydd mot cancer”, 2005-06-07, <<http://expressen.se/1.214927>>, (Acc. 2007-03-15)

Expressen, expressen@expressen.se, ”Alkohol bra för danska hjärtan”, 2006-05-06 <<http://expressen.se/1.351712>>, (Acc.2007-03-15)

Expressen, expressen@expressen.se, "Lev längre med fyra drinkar om dagen", 2006-12-13, <<http://expressen.se/1.491780>>, (Acc. 2007-03-15)

Expressen, expressen@expressen.se, "Alkohol skyddar mot hjärnskador", 2006-12-27, <<http://expressen.se/1.502706>>, (Acc.2007-03 15)

Expressen, expressen@expressen.se, "Vin minskar risken för hjärtinfarkt", 2007-01-02, <<http://expressen.se/1.508365>>, (Acc.2007-03-15)

Bilaga 1

KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING

Frågeställningar:

Kan alkohol vara nyttigt för hälsan och i sådana fall hur?

Var går gränsen mellan skadlig och måttlig mängd alkohol?

VAD?

Vilka ämnesord har du sökt på?

Ämnesord	Synonymer
<i>Alkohol, Hälsa, Alkoholstatistik, Alkoholens hälsoeffekter, Alkoholkonsumtion diabetes, Alkohol folkhälsa, Standarddrink, Alkoholvanor</i>	<i>Alcohol, Health, Alcohol consumption diabetes, Sensible drinking, Coronary heart disease</i>

VARFÖR?

Varför har du valt just dessa ämnesord?

Vid sökning av vetenskapliga artiklar använde vi oss främst av engelska översättningar, eftersom mycket av forskningen på alkohol är skriven på engelska. Mer specifika ord användes vid sökning kring alkohol och sjukdomar, som exempelvis "Alcohol, coronary heart disease".

HUR?

Hur har du sökt i de olika databaserna?

Databas	Söksträng	Antal träffar	Antal relevanta träffar
<i>Pub Med</i>	<i>Alcohol consumption diabetes</i>	<i>375</i>	<i>2</i>
<i>Pub Med</i>	<i>Sensible drinking</i>	<i>11</i>	<i>1</i>
<i>Pub Med</i>	<i>Alcohol drinking, coronary heart disease</i>	<i>214</i>	<i>1</i>
<i>Google</i>	<i>Alkoholstatistik</i>	<i>597</i>	<i>2</i>
<i>Google</i>	<i>Alkohol hälsa</i>	<i>891 000</i>	<i>4</i>
<i>Google</i>	<i>Alkoholens hälsoeffekter</i>	<i>724</i>	<i>1</i>
<i>Expressen sök</i>	<i>Alkohol hälsa</i>	<i>2237</i>	<i>12</i>

KOMMENTARER:

För att få fram vetenskapliga artiklar gjorda om alkohol och hälsa använde vi oss av Pub Med. Mycket forskning har gjorts inom ämnet, vilket kan ses i antalet träffar vid de relativt snäva sökningsorden. I sökningen på Pub Med använde vi oss enbart av "links to free full text" under databasfältet "limits". Detta för att få ta del av hela dokumentet utan beställning.

Bilaga 2

Intervjufrågor

Antal år i yrket som läkare:

1. Vad är din syn på alkohol ur hälsosynpunkt?

- Anser du att det kan vara skadligt/nyttigt?
- Varför/varför inte?

2. Vad är din rekommendation om alkohol till dina patienter/allmänheten?

- Mängd alkohol per glas? (12 g/glas - motsvarande 33cl starköl, 15 cl vin, 4 cl sprit)
- Antal glas/dag?
- Antal glas/vecka?
- Typ av alkohol? Vin, öl eller sprit?

3. Vart anser du gränser går mellan låg, måttlig och hög alkoholkonsumtion?

- Vad grundar du dina rekommendationer på?

4. Om det finns positiva effekter för hälsan med alkohol vid måttlig konsumtion, vilka anser du vara mest relevanta?

5. Vad anser du om alkoholens framtoning som positiv för diabetes eller hjärt- och kärlsjukdomar?

6. Vad anser du om medias framtoning av alkoholens positiva effekter?

7. Vilka konsekvenser tror du samhällsdebatten kring de positiva effekterna av alkohol kan leda till för allmänheten och folkhälsan i Sverige?

8. Vad tycker du om att alkoholreklam är tillåtet i Sverige idag?

9. Har du märkt någon ökning av alkoholproblem i mötet med dina patienter under de år du arbetat som läkare?

Bilaga 3

Analysschema

1. Vilken uppfattning framträder hos x om alkohol?

- Positiv/negativ inställning till alkohol
- Hälsoeffekter positiva/negativa
- Typ av alkohol
- Mängd: gram/glas, antal glas/dag, glas/vecka

2. På vilket sätt motiverar x sin uppfattning kring alkohol?

- Källhänvisning
- Grundsyn
- Erfarenheter

3. Vad anser x om y:s uppfattning och handlingsrekommendation?

- Värderingar; stämmer/stämmer inte överens
- Relevans och trovärdighet